

θουσιασμό νὰ παρακολουθήσουν τὸ ζωντανὸ χριστιανικὸ μάθημα στὸ Κατηχητικὸ Σχολεῖο. Πλουσιώτερη ἀδελφοὶ δὲν θὰ μπορούσα νὰ προβλέψῃ κανεὶς.

Αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς, καὶ πολλοὺς ἄλλους, μᾶς δίνει ἡ Ἐκθεσις περὶ τῆς λειτουργίας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ἡ Ζωή». Καὶ δὲν εἶναι μόνον οἱ ἀριθμοί. Στὴν ἴδια Ἐκθεσις βλέπουμε ὅτι τὸ Κατηχητικὸ Σχολεῖο ἀπευθύνθηκε σὲ παιδιὰ κάθε τάξεως, ἐνῶ μὲ ἰδιαίτερη στοργὴ στράφηκε πρὸς ἐκεῖνα, ποὺ σηκώνουν τόσο φορτὴς τὰ βάσανα τῆς ζωῆς. Ἐγίναν Κατηχητικὰ Σχολεῖα σὲ ὄρφανοτροφεῖα, σανατόρια, ἀναρρωτήρια, ἀναμορφωτικὰ ἀσπύρια, καθὼς καὶ τυφλῶν καὶ κωφασπύλων. Τὴν ἴδια χριστιανικὴ ἐλπίδα ἤλθε νὰ δώσῃ τὸ Κατηχητικὸ στὰ κέντρα τῶν συμμοριοπλήκτων παιδιῶν, χωρὶς νὰ ξεχνᾷ καὶ τίς θερινὰς κατασκηνώσεις, ὅπου ἐρχόταν νὰ δώσῃ πνεῦμα καὶ νόημα. Ἀπὸ τίς κατασκηνώσεις τῆς Ἀττικῆς μέχρι τὰ βασανισμένα παιδιὰ τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως παντοῦ τὸ ἴδιο, ἐλπιδοφόρο καὶ ἔμπρακτο σύνθημα: «μὴ καινούργια Ἑλλάδα θέμε, μίαν Ἑλλάδα τοῦ Χριστοῦ»!

Μία γρήγορη ματιὰ στὸ καλοδουλεμένο πρόγραμμα μαθημάτων ἀρκεῖ νὰ τὸ δείξῃ αὐτό. Ἀλλὰ

καὶ ἡ ποικιλία τῶν παιδαγωγικῶν μέσων ποὺ χρησιμοποιοῦνται, ἀπὸ τὴν ὠδικὴ καὶ τὴν ψυχολογία ἕως τὴν ἀρκησι τῆς ἀγάπης καὶ τὴ συμμετοχὴ στὴ ζωντανὴ λατρεία τί ἄλλο ἀποδεικνύει παρὰ ἓνα ἔργο ἐπιστήμης καὶ πείρας ἐτών; Μία πέτρα ποὺ καὶ οἱ ξένοι, ὅσοι ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ, ζητοῦν νὰ τὴν γνωρίσουν ἀπὸ κοντά.

Ὅσο γιὰ τοὺς καρποὺς τῆς συστηματικῆς αὐτῆς δουλειᾶς, τοὺς σημειώνει βέβαια μὲ λίγες λέξεις ἡ Ἐκθεσις: πάρα πολλὰ ὅμως ἔχει νὰ πῇ σχετικῶς ἡ ἑλληνικὴ οἰκογένεια, τὸ Σχολεῖο καὶ μάλιστα τὸ Γυμνάσιο, ἡ κοινὴν δλόκληρη μέχρι τοὺς στρατιῶτες τοῦ Γράμμου καὶ τοὺς πληθυσμοὺς τῆς Κόνιτσας ποὺ δέχονται μὲ δάκρυα εὐγνωμοσύνης οἱ πρῶτοι τὰ γράμματα τῶν Κατηχητόπουλων, οἱ δεῦτεροι τὰ στοργικὰ τους δῶρα. Μία μόνο ἀπλή φράσι μεταφέρουμε ἀπὸ τὴν Ἐκθεσι: «Μαθήτριάι τοῦ ἐργατικοῦ Κατηχητικοῦ κατώρθωσαν νὰ προλάβουν τὴν αὐτοκτονίαν μιᾶς νεάνιδος».

Δὲν εἶναι μόνον δεῖγμα κοινωνικῆς ἀντιλήψεως τὸ γεγονός. Εἶναι ἀντιπροσωπευτικὸ καὶ χαρακτηριστικὸ τῆς γενικώτερης ἐργασίας. Μήπως τὸ Κατηχητικὸ δὲν προλαμβάνει τὴν πνευματικὴ αὐτοκτονία ἐνός μεγάλου μέρους τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας;

B. ΕΡΑΣΤΟΣ

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

ΜΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ROBERT ANDREWS MILLIKAN

Ἐπιτακτικὸν καθήκον πρὸς τοὺς ὑπογράφαντας τὴν «Δήλωσιν» Ἑλλήνας Χριστιανοὺς ἐπιστήμονας μὲ ἠνάγκασε νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ περίφημα Πανεπιστήμια τῆς Καλιφορνίας Berkeley, Stanford καὶ Institute of Technology διὰ νὰ συζητήσω μὲ τοὺς καθηγητὰς καὶ σπουδαστὰς ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῆς «Δηλώσεως». Ἐξ αὐτῶν τὸ Berkeley, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται University of California, εἶναι ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβον χώραν τὰ πειράματα γύρω ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν ἐνέργειαν καὶ ἐπετεύχθη εἰς τὰ εἰδικὰ ἐργαστήριά του ἡ διάσπασις τοῦ ἀτόμου. Τὸ Πανεπιστήμιον αὐτὸ ἔχει καὶ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν θέατρον, τὸ ὁποῖον ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ φίλου τῶν γραμμάτων κ. William Ravidolph Hearst. Οἱ φοιτητὰι μὲ τοὺς ὁποίους ἐπεκοινωνήσα, ὠμίλουν περὶ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Institute of Technology, Robert Andrews Millikan ὡς περὶ ἐνός τῶν μεγαλυτέρων ἐπιστημόνων ὅχι τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ τῶν περασμένων*. Αὐτὸ μὲ ὥθησεν ἀκόμη περισσότερον εἰς τὸ νὰ ἐπιδιώξω μίαν συνέντευξιν μὲ τὸν ἐν λόγῳ ἐπιστήμονα, μεταβαίνων πρὸς τοῦτο εἰς τὴν πόλιν τῶν «Ἀγγέ-

λων» διότι ὁ καθηγητὴς Millikan ἐργάζεται ἀκόμη παρ' ὅλην τὴν ἡλικίαν του, εἰς τὸ Institute of Technology τῆς «Pasadena» τῆς πόλεως Los Angeles.

Ἀλλὰ πρὶν ἐπισκεφθῶ τὸ Institute of Technology ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ ἐπισκεφθῶ προηγουμένως τὸ περίφημον Πανεπιστήμιον Stanford, τὸ ὁποῖον ἱδρυσε ὁ κ. Leland Stanford μετὰ τῆς συζύγου του Jane καὶ τοῦ υἱοῦ των Leland καὶ τὸ ὁποῖον φημίζεται τόσον διὰ τὸν θαυμάσιον Πανεπιστημιακὸν ναὸν του (αἱ θύραι του εἶναι ἀνοικταὶ διὰ τοὺς πιστοὺς ὄλων τῶν χριστιανικῶν δογμάτων), ὅσον καὶ διὰ τὴν βιβλιοθήκην του «Hoover War Library», τὴν ὁποῖαν ἱδρυσε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὁ τέως πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ φίλος τῆς Ἑλλάδος κ. Herbert Hoover. Ἡ ἀντίληψις τῶν σπουδαστῶν τοῦ Berkeley περὶ τοῦ καθηγητοῦ Millikan ἦτο καὶ ἀντίληψις τῶν σπουδαστῶν τοῦ Stanford. Ἀλλὰ καὶ οἱ καθηγητὰι τὴν ἴδιαν ἀντίληψιν εἶχον. Ὁ Dean of Students Mr Laurence E. Kimpton (Stanford University), ὁ ὁποῖος μὲ ἐδέχθη εὐχαρίστως εἰς τὸ γραφεῖον του καὶ ὁ ὁποῖος, ὡς μοῦ ἔλεγεν, ἀρέσκεται νὰ παρακολουθῇ εἰς τὸ Chicago τοὺς ἑλληνικοὺς ἐπιταφίους κατὰ τὴν Μ. Παρασκευῆν, μὲ παρεκάλει νὰ συγχαρῶ ἐκ μέρους του τοὺς Ἑλλήνας ἐπιστήμονας οἱ ὁποῖοι ὑπέγραψαν τὴν «Δήλωσιν» πίσταώς των, τὴν δ-

*Ὁ ἀναγνώστης τῶν «Ἀκτίνων», ἠμπορεῖ νὰ ἴδῃ περισσότερα περὶ τοῦ Millikan εἰς δύο ἀρθρῶν τῶν «Ἀκτίνων» εἰδικῶς ἀφιερωμένα εἰς τὸν κορυφαῖον ἐπιστήμονα μὲ τὸν τίτλον: «Ἐκεῖνοι ποὺ δέχονται τὸν δρόμον—Robert Andrews Millikan» Κ. Πεντελικοῦ, «Ἀκτίνες» 1948, σ. 276-282 καὶ σ. 318-322.

ποῖαν οὗτος ἐχαρακτήρισε μὲ τὰς ὠραίας λέξεις: «Ἡ Ἑλλάς, ἡ κοιτίς τοῦ πολιτισμοῦ, ἐρχεται καὶ πάλιν νὰ παίξῃ τὸν ἐκπολιτιστικὸν ρόλον τῆς». Τὸν ἠὲ χαρίστησα καὶ τοῦ εἶπον, ὅτι «Ἡ Ἑλλάς παραμένει ἡ αὐτὴ πάντοτε, παρ' ὅλας τὰς ἐθνικὰς περιπετείας τῆς, ἀναλλοίωτος, ἀρραγῆς, πνευματικῶς ὀρθία!» Πρὶν τὸν ἀποχαιρετήσω, μοῦ εἶπεν ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ μὲ ἐξυπηρετήσῃ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σχεδίων μου καὶ μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μοῦ ἀποστείλῃ ἔγγραφον τὴν γνώμην του διὰ τὸ «πιστεύω» τῶν ἐπιστημόνων μας. Ἐκεῖ ἐγκατέλειπα τὴν Πανεπιστημιούπολιν τοῦ Stanford, Calif. διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸν «San Francisco».

Τὴν πόλιν τῶν «Ἀγγέλων», ἡ ὁποία ἀπέχει περὶ τὰ 400 μίλια ἀπὸ τὸν «Ἀγ. Φραγκίσκον», ἐπεσκέφθην μετὰ τρεῖς ἡμέρας. Τὸ Institute of Technology εὑρίσκεται εἰς τὴν συνοικίαν «Pasadena» τοῦ Los Angeles. Ἐκεῖ εὑρέθην τὴν 3ην ἀπογευματινὴν ὥραν τῆς 21ης Ἰουλίου. Ἀμέσως «ἀνοιξα τὸ τηλέφωνο», ὅπως λέγουν οἱ Ἀμερικανοί, εἶπα ὅτι εἰμι ἀντιπρόσωπος τῶν «Ἀκτίνων» καὶ παρακάλεισα τὴν γραμματεῖαν τοῦ Ἰνστιτούτου νὰ μὲ πληροφρήσῃ ἂν ὁ καθηγητὴς Millikan εὑρίσκεται ἐκεῖ καὶ ἂν τοῦ ἦτο δυνατόν νὰ μὲ δεχθῆ τὸ ἀπόγευμα ἐκεῖ. Ὁ καθηγητὴς Millikan τοῦ ὁποῦ τοῦ γραφεῖον εὑρίσκεται παραπλευρῶς τῆς γραμματείας τοῦ Ἰνστιτούτου ὅταν ἤκουσε τὴν γνωστὴν λέξιν «Ἀκτίνες» ἠὲ χαριστήθη τόσον, ὥστε διὰ τῆς γραμματέως του μοῦ ἔκκεσε γνωστὸν ὅτι θὰ μὲ ἐδέχεται οἰανδήποτε ὥραν ἐγὼ ἐπεθύμουν.

Ἔτσι, χάρῃ εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ ἀνταποκριτοῦ τῆς ἑλληνικῆς ἐφημερίδος «Κηλιφόρνια» κ. Ἀνδρέου Σαμπάνη, ὅστις διέθεσε τὸ αὐτοκίνητό του καὶ δὲν ἐφείσθη οὐδεμιᾶς ὑλικῆς ἢ ἠθικῆς θυσίας διὰ νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ συνέντευξις μου αὐτὴ τὴν 4^{1/2} μ. μ. τῆς ἰδίας ἡμέρας εἰσερχόμεθα μαζί εἰς τὸ Ἰνστιτούτον τῆς Τεχνολογίας.

Ὅταν μετὰ δύο λεπτὰ εἰσῆλθον εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ κ. Millikan, ὁ διάσημος καθηγητὴς ἠγέρθη διὰ νὰ μὲ χαιρετήσῃ καὶ μὲ παρεκάλει νὰ καθίσω. Ἡ περιβολὴ του καὶ ἡ ἐν γένει διακόσμησις τοῦ γραφεῖου του ἦτο ἀπλουστάτη, εἰς δὲ τὸ πρόσωπόν του ἀκτινοβολοῦσε ἡ βαθεῖα πίστις του πρὸς τὸν Σωτῆρα καὶ ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς, ὅπως Ἐκεῖνος τὴν εἰσήγαγεν εἰς τὸν κόσμον!

—Ἐφθασα μέχρις ἐδῶ, τοῦ εἶπα (ἐνῶ τοῦ ἀνεχείριζα μίαν «Δήλωσιν») διὰ νὰ σὰς φέρω τὸν χαιρετισμὸν τῶν συναδέλφων σας χριστιανῶν ἐπιστημόνων τῆς Ἑλλάδος, καὶ διὰ νὰ ἐκφράσω τὰς θερμὰς εὐχαριστίας των διὰ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἠθικὴν συμβολὴν σας εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς πνευματικῆς προσπάθειάς των.

—Σὰς εὐχαριστῶ πολὺ, μοῦ ἀπήντησε: εἰμαι καὶ ἐγὼ ὑποχρεωμένος ἀπέναντί σας, διότι γνωρίζετε νὰ τιμᾶτε τὴν ἐπιστήμην... Καὶ ἀμέσως ἔστρεψε τὸ κῆθισμά του δεξιᾶ, ἐπῆρε δύο μεγάλα βιβλία εἰς τὰ χέρια του καὶ μὲ πολλὴν χαρὰν μοῦ ἔδειξε τὴν ἐπιγραφὴν καὶ τὸν ἐκδοτήν. Ἦσαν οἱ δύο τόμοι τῆς εἰς ἀγγλικὴν ἔκδο-

σιν μελέτης τῶν «Ἀκτίνων» «Πρὸς ἓνα χριστιανικὸν πολιτισμὸν», ἡ ὁποία τοῦ εἶχε σταλῆ.

—Τοῦς γνωρίζετε τοὺς τόμους αὐτούς; Μὲ ἠρώτησε, μειδιῶν.

Ἔτσι ἤρχισεν ἡ συζήτησις μας γύρω ἀπὸ τὸ ἔργον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων», τῆς συγχρόνου πνευματικῆς κινήσεως τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ἐθνικοῦ μας δράματος κλπ.

—Ποῖος σὰς ἐνέπνευσε αὐτὴν τὴν ἰδέαν; μὲ ἐρωτᾷ ὁ καθηγητὴς Millikan. Ἐννοῶ τὴν ἰδέαν τῆς ἰδρύσεως τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων». Γνωρίζω βεβαίως ὅτι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἐπήγασαν τὰ φῶτα καὶ ὁ πολιτισμὸς, ὁ ὁποῖος ἐπηρεάζει καὶ σήμερον τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν καὶ ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς. Ἀλλὰ ποῖα ἦσαν τὰ κύρια αἰτια καὶ αἱ ἀφορμαὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐνώσεώς σας καὶ ἰδίως τῆς «Δηλώσεως»;

Μολονότι εἶχα ἔλθει διὰ νὰ πάρω καὶ ὄχι, φυσικὰ, διὰ νὰ δώσω συνέντευξιν, δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀρνηθῶ νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν τόσον φυσικὴν καὶ εὐλογον ἐρώτησιν.

—Σεβαστέ μου Καθηγητά, γνωρίζετε καλύτερον ἀπὸ ἐμὲ ὅτι τὸ καθῆκον τοῦ ἐπιστήμονος δὲν εἶναι μόνον ἐκεῖνο, ποῦ ἐκτελεῖ οὗτος κλεισμένος εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους μιᾶς αἰθούσης διδασκαλίας, ἀλλὰ κυρίως ἡ διαφώτισις καὶ καθοδήγησις τοῦ λαοῦ του...

—Αὐτὸ εἶναι σωστό...

—Λοιπὸν, μέσα ἀπὸ μίαν σύγχυσιν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν, ποῦ ἐδημιούργησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπως καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον. αἱ διάφοροι ἀντιχριστιανικαὶ δοξασαὶ ἐπιστημόνων τινων, οἱ ὁποῖοι ἀπεδείχθησαν δεινοὶ πλαστογράφοι τῆς Ἐπιστήμης, ἰδρύθη ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων» μὲ σκοπὸν τὴν διαφώτισιν καὶ καθοδήγησιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅστις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ζήσῃ μακρὰν τῆς θρησκείας του...

Κατὰ τὰς φοβερὰς λοιπὸν ἡμέρας τῆς ξενικῆς κατοχῆς, ἡ Ἐνωσις αὐτὴ ἐνόμισεν ὅτι θὰ διέπραττεν ἔγκλημα εἰάν δὲν ἐπορεύετο ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ καὶ ἰδιαιτέρως τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας, ἡ ὁποία εἶχεν ἀνάγκην ἠθικῆς χειραγωγίας. Διότι ὁ πόλεμος μίαν ἡμέραν, ἀργὰ ἢ γρήγορα, θὰ ἐτελείωνε μὲ τὴν συντριβὴν τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους, ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ μαρτυρικοῦ λαοῦ μας καὶ ἰδίως τῆς νεολαίας θὰ ἐγείροντο τόσα προβλήματα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ὥστε ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ σύγχυσις νὰ εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα καὶ ἐπικινδυνωδέστερα ἐκείνης ποῦ εἶχε δημιουργηθῆ πρὸ τοῦ πολέμου. Διὰ νὰ προλάβῃ τὸ κακὸν αὐτὸ ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων» ἀπηύθυνα πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τὴν γνωστὴν «Διακήρυξιν», τῆς ὁποίας περίληψις εἶναι ἡ «Δήλωσις» αὐτὴ, ἡ ὁποία σὰς εἶναι πρὸ πολλοῦ γνωστὴ.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ καθηγητὴς ἠγέρθη διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν βιβλιοθήκην του, ἀπὸ ἧου ἔφερε μίαν «Διακήρυξιν» ποῦ ἀπηύθυναν μεγάλοι Ἀμερικανοὶ ἐπιστήμονες πρὸς τὸν Ἀμερικανικὸν λαὸν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1923, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἰδίας ἀκριβῶς ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως ποῦ ἐπεκράτει τότε, ὅτι δηλ. ἡ μὲν θρησκεία ὑφίσταται

μόνον διὰ τὴν μεσαιωνικὴν θεολογίαν, ἡ δὲ ἐπιστήμη εἶναι ὑλιστικὴ καὶ ἀθρησκος. Τὴν «Διακλήρουξιν» αὐτὴν, τὴν ὁποίαν ὑπογράφει καὶ ὁ καθηγητὴς Millikan, ὑπογράφουν ἐκτός τῶν ἐπιστημόνων διάσχημα κληρικοί, ὑπουργοί, κυβερνηταί, διευθύνται μεγάλων ἐπιχειρήσεων κλπ. Ὁ καθηγητὴς Millikan μοῦ ἀνέγνωσε βραδέως λέξιν πρὸς λέξιν ὀλόκληρον τὸ κείμενον τῆς «Διακλήρουξος».

— Καὶ τώρα, σεβαστέ μου Καθηγητά, τοῦ εἶπον, θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ σὰς ὑποβάλω μίαν ἐρώτησιν, μὲ τὴν παράκλησιν νὰ ἔχω μίαν ἐγγραφοῦν ἀπάντησιν σὰς διὰ τὸ περιοδικὸν μας «Ἀκτίνες».

— Σὰς ἀκούω εὐχαρίστως.

— Πιστεύετε ὅτι, διὰ μέσου τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας θὰ λυθοῦν ὅλα τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα; Αὐτὸς εἶναι ὁ βαθύτερος σκοπὸς τῆς «Ἐνώσεως» μας. Τί νομίζετε; Θὰ ἐπιτύχωμεν;

— Σὰς παρακαλῶ νὰ γράψετε εἰς τὸ σημειωματάριόν σας, μοῦ ἐτόνισεν ὁ σεβαστὸς ἐπιστήμων, ὅτι ἡ ἀπάντησίς μου εἶναι «Yes!» Ἀλλὰ διὰ νὰ λάβετε πληρεστέραν ἰδέαν τῶν σχετικῶν ἀπόψεών μου, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σὰς διαβάσω μερικὰς σελίδας ἀπὸ τὸ νέον ἔργον μου «Ἡ Φιλοσοφία μου», τὸ ὁποῖον θὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τὸ ἐπόμενον ἔτος 1949.

Ὁ Dr. Millikan μοῦ ἀνέγνωσε 5-6 σελίδας ἀπὸ τὰς 300 περίπου ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ὅλην ἐργασίαν του, αἱ ὁποῖαι περιεῖχον τὰς κυριωτέρας ἀπόψεις του ὡς πρὸς τὴν λύσιν ὄλων τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Κατὰ τὰς ἀπόψεις του αὐτὰς ἡ λύσις ὄλων τῶν ἀνθρώπινων προβλημάτων θὰ πραγματοποιηθῇ διὰ μέσου τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἀξιών. Μεταξὺ τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς θρησκείας δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀντιθεσις, οὐδεμία ἐχθρότης. Ἐχθρότης ἔμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ὅταν ἡ Ἐπιστήμη δὲν κατανοῇ ὀρθῶς τὴν θρησκείαν ἢ ὅταν ἡ θρησκεία δὲν κατανοῇ ὀρθῶς τὴν Ἐπιστήμην. Μὲ ἄλλους λόγους ἐχθρότης εἶναι πιθανὴ μεταξὺ τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῶν ἐκπροσώπων τῆς θρησκείας, ὅταν οὗτοι κἀμνον καταχρῶσιν τῆς θέσεώς των καὶ ἀγωνίζονται, ὑπεισερχόμενοι εἰς ξένας πρὸς τὸ ἔργον των σφίρας, νὰ ἀποφανθοῦν ἐπὶ ζητημάτων διὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀρμόδιοι, τὰ δὲ μέσα τὰ ὁποῖα διαθέτουν δὲν εἶναι ἱκανὰ πρὸς τοῦτο. Ἀντιθεσις ἢ ἐχθρότης μεταξὺ τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς πίστεως εἶναι τι τὸ ἀκατανόητον καὶ ἀδόμητον, διότι σκοπὸς τῆς Ἐπιστήμης εἶναι ἡ ἀνευ οὐδεμιᾶς προκαταλήψεως γνώσις τῶν γεγονότων, τῶν νόμων καὶ τῶν μεθόδων τῆς φύσεως, ἐνῶ, ἐξ ἀντιθέτου, τὸ σπουδαιότερον ἔργον τῆς χριστιανικῆς θρησκείας εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῆς συνειδήσεως καὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ ἀνθρώπου. Θὰ ἔμποροσε, λοιπόν, ἡ ἀνθρωπότης νὰ λύσῃ τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα προβλήματα τῆς διὰ μέσου τῆς Ἐπιστήμης καὶ διὰ μέσου τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ, τῆς ὁποίας

τὸ κέντρον εἶναι ἡ ἀγάπη. Δὲν ἔχει σημασίαν κατὰ τὸν καθηγητὴν Millikan, τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ ἐπὶ μέρος χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι, ὅσων σημασίαν ἔχει καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ γεγονός ὅτι ἓνας εἶναι ὁ Χριστός. Οἱ ἀνθρώποι πρέπει νὰ βλέπουν πάντοτε ἐμπρὸς των, πρὸς τὸ θεῖον πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀγάπη. Διότι ὁ μέγας σκοπὸς τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας εἶναι ἡ ἀδελφότης τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ πατρότης τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι ἡ Ἐπιστήμη καὶ θρησκεία θὰ εἶναι δύο ἀδελφαί, αἱ ὁποῖαι θὰ ὀδηγήσουν τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὴν ἀληθινὴν χαρὰν τῆς ζωῆς.

Ἄλλ' ἡ συνέντευξις εἶχε κρατήσει πάρα πολὺ ἢ ὥρα ἦτο ἤδη 6 μ.μ. Ἠγέρθη, λοιπόν, ἡδουλοῦσα τὸν κ. καθηγητὴν καὶ πρὸ τοῦ νὰ τὸν ἀποχαιρετήσω, τοῦ ὑπενθύμια τὴν παράκλησίν μου διὰ μίαν ἐγγραφοῦν ἀπάντησιν του εἰς τὸ ἐρώτημα τὸ ὁποῖον τοῦ εἶχα θέσει, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Ἀκτίνων». Τοῦ εἶδα μάλιστα εἰς τὸ πανηγυρικὸν τεύχος τῆς πρώτης δεκαετίας τῶν «Ἀκτίνων» δημοσιευμένην ἀγγλιστὶ καὶ εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν τὴν γνώμην του διὰ τὸ περιεχόμενον τῆς «Δηλώσεως». Ὁ καθηγητὴς ἐσημείωσεν τὴν διευθύνσιν τοῦ περιοδικοῦ καὶ εὐχαρίστως ὑποσχέθη νὰ σταίλῃ τὴν ἀπάντησιν του.

Ἔτσι ἐπεσφραγίσθη ἡ συνέντευξις μου μὲ τὸν καθηγητὴν Millikan. Ὁ περίφημος αὐτὸς ἐπιστήμων ἐώρτασεν εἰς τὰς 22 Μαρτίου 1948 τὴν 80ῆν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων του, καὶ ὁ καθηγητὴς A. A. Noyes ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν διευθυντὴν τοῦ «Mount Wilson Observatory» Dr. George E. Hale, ἔβρυσεν τὸ σημερινὸν «Institute of Technology» τῆς Καλιφορνίας. Τὸ ἐπιστημονικὸν στάδιον τοῦ καθηγητοῦ Millikan εἶναι πληρὴς ἐπιστημονικῶν κατορθωμάτων, περίφημον δὲ εἶναι τὸ πείραμα «Oil Drop» κατὰ τὸ ὁποῖον οὗτος ἀπεμόνωσε τὰ ἀπλὰ φορτῖα τοῦ ἡλεκτρισμοῦ ἐπὶ σταγόνων ἐλαίου καὶ ἔτσι ἐμέτρησεν ἀκριβῶς τὴν τιμὴν τοῦ ἡλεκτρικοῦ φορτίου. Διὰ τὸ ἐπιστημονικὸν τοῦτο κατορθωμὰ του ἐτιμήθη τὸ 1923 μὲ τὸ βραβεῖον Νόμπελ διὰ τὰς Φυσικὰς ἐπιστήμας. Ἐκτός δὲ μὲς τοῦ βραβείου τοῦτου ὁ περίφημος φυσιοδίφης, ἐτιμήθη μὲ ἄλλα εἴκοσι πέντε τιμητικὰ βραβεῖα, ὅπως εἶναι τὸ μετάλλιον «Faraday» ἀπὸ τὴν Χημικὴν Ἐταιρίαν τοῦ Λονδίνου, τὸ μετάλλιον «Hughes» ἀπὸ τὴν Βασιλικὴν Ἐταιρίαν, τὸ «χρυσὸν μετάλλιον» ἀπὸ τὸ Franklin Institute κλπ. Ἐπίσης ὁ καθηγητὴς Millikan ὑπῆρξεν ἐνεργὸν μέλος τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ «Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ἐρευνῶν», πρὸς δὲ τοῦ «Ἀμερικανικοῦ Συλλόγου διὰ τὴν πρόδοσιν τῆς Ἐπιστήμης», τῆς «Ἀμερικανικῆς Φυσικῆς Ἐταιρίας» καὶ ἀποτελεῖ διακεκριμένον μέλος τῆς «Ἐθνικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν» καὶ ἐπίτιμον μέλος πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἐταιριῶν τοῦ κόσμου.

Αὐτὸς ὁ περίφημος καθηγητὴς καὶ φιλόσοφος εἶναι συγχρόνως ἓνας συνειδητὸς χριστιανός. Ἔτσι συμβαίνει πάντοτε — ἀλλὰ ἐφ' ὅσον πρό-

καίται διὰ τὴν ἀληθινὴν Ἐπιστήμην. Ἡ δὲ ἀληθινὴ Ἐπιστήμη δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ ὀμιλῇ διὰ στόματος ἐκείνων οἱ ὅποιοι κατήγαγον πρόσκαιρον «ἀθλίαν νίκη» διὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὴν φράσιν τοῦ Γκαίτε, ἢ, μὲ ἄλλας λέξεις, ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἔγιναν καὶ γίνονται πλαστογράφοι τῆς. Ἡ Ἐπιστήμη ὀμίλης καὶ ὀμιλεῖ πάντοτε τὴν γλῶσσαν τῶν ἐπιστημόνων τύπου Eddington, Jeans κ. ἄ. Ἡ Ἐπιστήμη ὀμιλεῖ καὶ σήμερον διὰ τοῦ στόματος τοῦ Robert Andrews Millikan.

San Francisco Καλοκαίρι 1943.

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΔΑΒΒΕΤΑΣ

ΗΡΩΪΚΗ ΝΕΟΤΗΣ

ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: MARCEL CALLO

Τὸ βιβλίο τοῦ R.P. Jégo: Jeunesse Heroïque (Ἡρωϊκὴ Νεότης), ποὺ κυκλοφόρησε σὲ τετάρτη ἔκδοσι στὴ Γαλλία, εἶναι ἡ βιογραφία τοῦ Marcel Callo, ἐνὸς νεαροῦ χριστιανοῦ ἥρωος ποὺ βρῆκε τὸ θάνατο, ὅστερα ἀπὸ ἀφάνταστα μαρτύρια, σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ γερμανικὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει πῶς ὁ σκοπὸς αὐτῆς τῆς βιογραφίας εἶναι νὰ δώσῃ ἓνα μάθημα θάρρους καὶ δυνάμεως στὶς νεαρὲς καρδιὰς τὶς δύσκολες αὐτὲς μέρες.

Ὁ Marcel Callo μεγάλωσε σὲ χριστιανικὸ περιβάλλον, σὲ ἡλικία 14 ἐτῶν γίνεται πρόσκοπος καὶ μέλος τῆς Χριστιανικῆς (Καθολικῆς) Ἐνώσεως Ἐργαζομένης Νεολαίας (J.O.C.) ἀπὸ παιδί ἔχει τὸ συναίσθημα, πῶς ἡ ζωὴ δὲν εἶναι «οὐδέτερον πεδῖον», ἢ οὐδετερότης εἶναι ἓνα φέμα, μίᾳ ἐπιδοκιμασίᾳ τοῦ κακοῦ. Μὲ τὴν ἀρετὴ καὶ τὸ θάρρος του, γίνεται ἀγαπητὸς σὲ δσοὺς τὸν συναναστρέφονται. Ἀκούραστος ἀναπτύσσει μεγάλη χριστιανικὴ δρᾶσι, προσφέρει τὶς ὑπηρεσίαις του, ὅπου καλεῖται, καὶ παίρνει μέρος σὲ διάφορα συνέδρια. Τὸν Μάρτιο τοῦ 1943 οἱ Γερμανοὶ τὸν πῆραν ἀπὸ τὴν πατρίδα του καὶ τὸν μετέφεραν στὴ Γερμανία καταναγκαστικά. Ἀργότερα παρ' ὄλη τὴν πικρακοιούθησι τῶν χιτλερικών, τὸν βρῖσκουμε νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν, σὲ ἓνα στρατόπεδο στὴ Θουριγγία. Ἐκεῖ, στὴν ἀρχή, ὑποφέρει πολὺ μακρὰ ἀπὸ τοὺς δικούς του, σιγὰ σιγὰ δὲμως ἀντιδρᾷ στὴ θλίψι καὶ κατορθώνει νὰ τὴ δεχθῇ μὲ θάρρος. «Αὐτοὶ οἱ μῆνες θλίψεως», γράφει, «μοῦ ἔκαναν καλὸ, μὲ ἔκαναν νὰ καταλάβω τὴ ζωὴ, μὲ ἔκαναν ἄνδρα. Τίποτα δὲν εἶναι καλύτερο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ χτίζεσαι μέσα στὴ θλίψι καὶ τὶς θυσίας». Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1944 γράφει ἀπὸ τῆς φυλακῆς τοῦ Gotha: «κάθε βράδυ, πρὶν κοιμηθῶ, σκέπτομαι τὸ μέλλον. Ἐξετάζω προτερήματα καὶ ἐλαττώματα. Προσπαθῶ νὰ γίνω καλύτερος, πλησιάζοντας διαρκῶς περισσότερο τὸ Θεό».

Στὴ Γερμανία, ὅπως καὶ στὴ Γαλλία, ὁ Marcel εἶναι ἓνα φῶς μέσα στὰ σκοτάδια. Παρηγορεῖ τοὺς λυπημένους, ἔστω καὶ ἂν ἔπειτα ἀπὸ λίγο κρύβεται ὁ ἴδιος κάπου γιὰ νὰ κλάψῃ

γιὰ τὸν πόνο τοῦ ἄλλου. Μ' ὄλο ποὺ ἡ Γκεσταπὸ προσπαθεῖ νὰ ἀνακαλύψῃ τὰ μέλη τῆς J.O.C. ὁ Marcel δὲν σταματᾷ, ὅτε γιὰ λίγο, τὴ δρᾶσι του σὲ ἓνα γράμμα του γράφει: «στὶς 7 Ἰανουαρίου θὰ ξαναρχίσω τὶς συγκεντρώσεις μου, ἂν καὶ θὰ εἶναι πολὺ δύσκολο· ἀλλὰ ὅποιος δὲν διακινδυνεύει τίποτα δὲν ἔχει τίποτα».

Ἦστερα ἀπὸ μερικὸς μῆνες, συλλαμβάνεται. Σὲ ἓναν συνάδελφό του, ποὺ ρώτησε γιὰ τὴν ἀπάντησάν του, γιὰ τὴν εἶναι πάρα πολὺ χριστιανός. Μαζὶ μὲ τὸν Callo, συλλαμβάνονται καὶ ἄλλα μέλη τῆς J.O.C. καὶ κλείνονται στὴ φυλακὴ. Καὶ ἀπὸ τὸ μπουντροῦμι ὅπου βρῖσκεται, γράφει σὲ ἓνα γράμμα στοὺς δικούς του: «Εὐτυχῶς εἶναι ἓνας φίλος, ποὺ δὲν μ' ἀφήνει ὅτε στιγμή καὶ ποὺ ξέρει νὰ μὲ στηρίξῃ στὶς ὀδυνηρὲς καὶ καταθλιπτικὰς ὥρες. Πόσο εὐχαριστῶ τὸ Χριστὸ ποὺ μοῦ χάραξε τὸ δρόμο ποὺ βρῖσκομαι τώρα».

Ὅταν, ἀργότερα, συγκεντρώνουν ὄλους τοὺς κρατουμένους σὲ μίᾳ μεγάλῃ αἴθουσα, αὐτὴ ἡ δμάδα γίνεται μίᾳ ἀληθινῆς θρησκευτικῆς κοινότητος. Εἴμαστε ὄλοι ἀδελφοί, ὄλα ἦσαν κοινά. Κάτω ἀπὸ ἓναν σταυρὸ ἀπὸ ἀθάνατα, ἔκαναν κάθε βράδυ κοινὴ προσευχὴ. Κάθε Πέμπτη βράδυ, ἔκαναν μελέτη τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν Κυριακὴν ἐδιάβαζαν τὴ Λειτουργία. Μὲ τὴν ἀρετὴ τους, εἶχαν κερδίσει τὴ συμπάθεια τῶν φυλάκων. Οἱ φρουροὶ ποὺ ἔβλεπαν, ἀπὸ τὸ παραθυράκι, αὐτοὺς τοὺς «κακοποιούς» νὰ προσεύχονται δὲν ἀνέφεραν πιά τὸ κελλί τους μὲ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ἀλλὰ: ἡ Ἐκκλησία. Φαντασθήκανε ποτὲ οἱ νεαροὶ μας μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ πῶς ἐξακολούθησαν, μὲ τὸ παράδειγμά τους, τὸ ἔργο τοῦ Λυτρωτοῦ;

Ἦστερα τοὺς μετέφεραν στὸ φριχτὸ στρατόπεδο τοῦ Μάουτχάουζεν (Mauthausen), ὅπου ὑπέστησαν τὰ πιὸ ἀπάνθρωπα μαρτύρια. Ὁ συγγραφεὺς μᾶς περιγράφει μερικὰς σκηνὰς ἀπ' αὐτὴ τὴν κόλασι. Ἡ πείνα, ἡ γύμνια, τὸ κρύο, ἡ δυσεντερία, τὸ ἀπάνθρωπο ξύλο τῶν Γερμανῶν φυλάκων, οἱ ἐνέσεις φορμόλης, ὄλα αὐτὰ καὶ ἄλλες πολλὰς θηριωδίαις, ἦταν ὁ κλῆρος τῶν ἡρώων τῆς Πίστεις. Τὰ δύο στρατόπεδα ποὺ πέρασε ὁ Callo ἦταν στρατόπεδα θανάτου, οἱ αἰχμάλωτοι εἶχαν διαγραφῆ ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν ζωντανῶν. Ἐκεῖ πέθανε μὲ χριστιανικὴν γαλήνη ὁ Marcel Callo. Κ' ἔτσι ἔγινε πραγματικὸ ὄλοκαύτωμα, μαζὶ μὲ 300.000 πτώματα 20 καὶ πλέον ἐθνῶν, στὸ κρεματόριο τοῦ Mauthausen. λίγες ἐβδομάδες πρὶν ἔλθουν τὰ Ἀμερικανικὰ στρατεύματα.

Τ. ΡΟΥΦΟΥ

Ἡ ΘΘΟΝΗ ΠΡΟΔΟΜΕΝΗ

Γιὰ τὴν μεγάλη ἀποστολὴ τοῦ κινηματογράφου καὶ τοῦ θεάτρου, ἔχουν γράφει κατ' ἐπανάληψιν αἱ «Ἀκτίνες».

Θὰ ἱκανοποιηθῶν δὲμως οἱ ἀναγνώσται τους πολὺ νὰ ἴδωσιν, σὲ δύο πρόσφατες περιπτώσεις προβολῆς κακῶν ταινιῶν, στὴν Ἀμερικὴ, πόσο